

Mariusz Janik (<https://orcid.org/0000-0002-5539-0902>)

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego

Ocena stabilności ekspresywnej leksemu *kibol*

Wprowadzenie

Kibicom piłkarskim trudno wyobrazić sobie mecz rozgrywany przy pustych trybunach. To właśnie fani znajdujący się na stadionach, bardzo często swoim niezwykle żywiołowym dopingiem, wyznaczają rytm boiskowych wydarzeń. Głośnymi okrzykami zagrzewają ulubieńców do walki, by ci nie oszczędzali swoich nóg i dawali z siebie wszystko. Nierzadko ludzie ubrani w barwy klubowe nie przebiegają również w słowach, obrażają się wzajemnie, byle tylko zdeprymować rywala i w ostateczności odnieść korzyść. Dopóki kibice obrzucają się obelgami czy odpowiadają sobie kolejnymi wymyślnymi przyśpiewkami, nie wydaje się, by proceder negatywnie wpływał na przebieg sportowego widowiska. Można doszukiwać się jedynie zachwiania kwestii etycznych, niemniej to temat na osobny artykuł. Jak twierdzi Leszek Sosnowski, „gwałtowne zachowania tłumu skądś się biorą [...] duże emocje towarzyszyły i towarzyszyć będą wielkim, ale także małym, widowiskom sportowym. Trudno oczekiwać, że ktoś pójdzie na mecz, aby np. szydełkować”¹. Zupełnie odrębną kwestią jest, gdy fani miast rzucać w przestrzeń (różnorodne) słowa, za środek perswazji wykorzystują kamienie lub, co gorsza, elementy infrastruktury stadionowej (krzeselka, fragmenty ogrodzenia). Wówczas nie dość, że przez tego typu zachowanie cierpi wizerunek całej dyscypliny, to dodatkowo kibice niebiorący udziału w pozasportowych zamieszkach klasyfikowani są w tych samych kategoriach, co prowadrzy chuligańskich wybryków – *kibole*. W mediach pojawiają się nagłówki w stylu: „Przerwany mecz, kibole strzelali petardami”², „Zatrzymania i zamieszki kiboli z policją”³.

Leksem *kibol* jest bardzo chętnie wykorzystywany przez dziennikarzy do określania grup bandytów lubujących się w różnego rodzaju rozbojach. Osoby pochodzące ze środowisk kibicowskich nie mogą pogodzić się jednak z taką typizacją, uznając ją za dezynwolturę. Warto zatem postawić z pozoru proste pytanie: kto ma rację? W niniejszym artykule podjęta zostanie próba oceny stabilności ekspresywnej leksemu *kibol*. Na podstawie definicji dostępnych w wielu różno-

¹ M. Bobakowski, R. Zaremba, *Niepokój stadionów*, Kraków 2012, s. 7.

² <http://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,35800,22605111,wisla-krakow-sandecja-nwy-sacz-przerwany-mecz-kibole-strzelali.html> [dostęp: 20.01.2018].

³ <http://www.poranny.pl/sport/jagiellonia/a/jagiellonia-lech-22-zatrzymania-i-zamieszki-kiboli-z-policja-zdjecia-wideo,12148427/> [dostęp: 20.01.2018].

rodnych źródłach⁴ wyodrębnione zostaną trzy konteksty znaczeniowe, w których analizowane słowo występuje. Zanim to nastąpi, należy skupić się na genezie terminu i próbie odnalezienia jego pierwotnego znaczenia. Warto również postawić podstawowe pytanie badawcze: jak w ostatnich latach zmieniało się postrzeganie analizowanego leksemu?

Pochodzenie leksemu *kibol*

Jak zaznacza Anna Piotrowicz *kibol* „jest to termin gwarowy występujący w gwarze poznańskiej (tudzież w całej Wielkopolsce). Zdaniem mieszkańców tamtego regionu *kibol* w ich słownikach funkcjonuje od zawsze. Znaczy tyle, co kibic i nie jest nacechowany ani pozytywnie, ani negatywnie”⁵. Popularnym cytatem wśród poznańskich *kiboli* jest ten opisujący ich sportowe przyzwyczajenia: *Prawdziwy kibol to taki szplin, co colki tydzień będzie wcinął ino skibki z gzikiem i ślepe ryby. Za uszperane bejmy zaś kupi bilet na Kolejorza*⁶. Przekładając zdanie na język ogólnopolski, prawdziwym kibicem jest taki człowiek, który przez cały tydzień oszczędza na jedzeniu, byle móc odłożyć pieniądze i kupić bilet na mecz *Lecha Poznań*⁷.

Zdaniem Anny Piotrowicz *kibol* „ma przyrostek *-ol*, który w języku mieszkańców Poznania jest częsty i nie wnosi odcienia lekceważenia, co widać w innych tego typu rzeczownikach jak: *baniol – moneta; brachol – brat; dydol – smoczek*. Nacechowanie *kibol* zyskuje dopiero w kontekście i nie musi ono być negatywne. Terminu można używać z podziwem, mówiąc np. o *prawdziwych kibolach*. Z drugiej strony pojawiają się użycia negatywne, np. *cholerni kibole zdemolowali mi samochód*. Hasło *kibol* jednoznacznie kojarzy się z kibicem, na co wskazuje cząstka *kib-*. *Kibol* wpisuje się w ciąg takich rzeczowników, jak: *robol, Angol, psychol* – takich, w których sufiks *-ol* wnosi odcień lekceważenia. Ze względu na fakt, że zjawisko chuliganerii stadionowej stało się powszechnym, wyraz ten okazał się niezwykle przydatny. W przekazach medialnych *kibol* odnosi się do kibica jakiegokolwiek drużyny (niekoniecznie poznańskiej)”⁸.

Właśnie ta druga „definicja” przedostała się do ogólnopolskiej świadomości i zaczęto jej używać. Jej początki przypisuje się na pierwszą połowę lat dziewięćdziesiątych. Gdy w mediach opisywano sympatyków *Lecha Poznań*, używano terminu,

⁴ Próba materiałowa została pobrana m.in. z zasobów wyszukiwarki korpusowej monco.frazeo.pl; *Słowosieci*, zasobów Narodowego Korpusu Języka Polskiego i Obserwatorium Językowego UW, stron internetowych (np. miejski.pl), słowników internetowych (np. sjp.pl), for internetowych (np. forum.gazeta.pl).

⁵ <https://www.polskieradio.pl/9/305/Artykul/216342,Kibol> [dostęp: 20.01.2018].

⁶ <http://naszglaspoznanski.pl/kim-jest-kibol-wyniki-badan/> [dostęp: 20.01.2018].

⁷ Sympatycy *Lecha Poznań*, nazywają siebie kibolami, zaś skrót KKS (*Kolejowy Klub Sportowy*) rozwijają, jako *Kibolski Klub Sportowy*. Transparent z takim napisem podczas domowych spotkań *Lecha* zdobi jedną z trybun stadionu przy ul. Bułgarskiej, na której zasiadają najwierniejsi fani poznańskiego zespołu.

⁸ <https://www.polskieradio.pl/9/305/Artykul/216342,Kibol> [dostęp: 20.01.2018].

którym oni sami się posługiwali – *kibold*. Ze względu na fakt, że temat kibiców pojawia się, gdy ci narozrabiają, znaczenie terminu *kibold* utrwaliło się negatywnie w potocznej polszczyźnie ogólnej. W 2011 roku piłkarscy sympatycy futbolu po kilku incydentach skonfliktowani byli z polskim rządem, na czele którego stał Prezes Rady Ministrów, Donald Tusk. Ówczesny premier zapowiedział w mediach „wojnę” z kibicami. Jego najważniejszą bronią miało być zamykanie stadionów i rozgrywanie spotkań przy pustych trybunach. Niemogący pogodzić się z tym faktem fani, swoje niezadowolenie wyrażali kolejnymi hasłami, które wykrzykiwali bądź wywieszali na transparentach. Na stadionach w Polsce zdarzało się słyszeć hasła *Donald matole, twój rząd obalą kibole*. W wielu miastach w Polsce (także poza arenami sportowych) zmagani można było dostrzec także inne napisy, jak choćby: *Bez kiboli nie ma goli*. Sympatycy *Widzewa Łódź* przywołany cytat umieszczali także na specjalnie przygotowywanych koszulkach.

Trudo orzec, kto bardziej skorzystał na konflikcie pomiędzy kibicami a polskim rządem. Krytycy polityczni traktowali całe zajście, jako przedwyborczą grę, będącą przyczynkiem do zyskania jak największej ilości głosów przy urnach. Zdało się słyszeć także, że wszystkie te ruchy skierowane w stronę kibiców piłkarskich były jedynie tematem zastępczym, mającym ukryć niedoskonałości w przygotowaniach do nadchodzących wielkimi krokami piłkarskich Mistrzostw Europy (2012 rok), organizowanych wspólnie z Ukrainą. Ostatecznie po zakończeniu czempionatu sytuacja powróciła do punktu wyjścia: kibice mogli wrócić na stadiony i skupić się na dopingowaniu ulubionych drużyn. Medialne doniesienia na temat *kiboli* nie były już najważniejszymi. Wracano do nich jedynie, gdy ci popełniali wykroczenia bądź przestępstwa. Historia w pewien sposób zatoczyła koło.

***Kibold* – definicje i znaczenia**

Leksem *kibold* nie jest szczególnie popularny w papierowych wydaniach polskich słowników, niemniej kilku autorów postanowiło przyjrzeć mu się bliżej. Część definicji ma charakter lakoniczny, kilka z nich klasyfikuje leksem w kategoriach ściśle związanych z konkretnym środowiskiem (regionem, w którym zostaje używany).

Poniżej przedstawione zostały trzy konteksty, w jakich słownikowo hasło to się pojawia. Zdecydowanie więcej informacji na temat definicji hasła, można znaleźć w cyfrowych słownikach znajdujących się na stronach internetowych. Na potrzeby niniejszego artykułu jego znaczenie zostało zaklasyfikowane w trzech kategoriach: *kibold* – kibic; *kibold* – chuligan; *kibold* – bandyta/przestępca.

1. Analiza skupia uwagę na przytoczeniu wypowiedzi osadzonych w odpowiednim kontekście. Następnie wyodrębnionych zostało kilka haseł będących elementem wspólnym każdego z przytoczonych czterech tekstów. Przeniesione do tabel obrazują, jak odbierany przez internautów, w tym również dziennikarzy internetowych jest w interpretacji kibiców. W tabelach dokonano także analizy w wersji skompresowanej pod kątem: wartościowania (wg klasyfikacji Jadwigi

Puzyniny⁹), emocji (wg teorii Roberta Plutchika¹⁰), nacechowania stylistycznego i nacechowania emocjonalnego (wg pięciostopniowej skali Resnissa Likerta¹¹). **Kibol, czyli kibic (definicje):**

- *kibol* [kibic]¹².
- posp. kibic¹³.
- w gwarze Poznania - fanatyczny kibic; określenie neutralne¹⁴.
- środowiskowy: zagorzały zwolennik określonej drużyny sportowej¹⁵.

Przykłady użycia

1. „W języku poznaniaków [*kibol*] ma do dzisiaj pozytywne konotacje, oznacza kibica emocjonalnie zaangażowanego, organizującego doping na stadionie, czyli takiego, który na przykład wymachuje klubową flagą lub klubowym szalikiem, toczy potyczki słowne ze zwolennikami drużyny przeciwnej, rzuca serpentynami. To kibic, który nie opuści żadnego meczu, zna wszystkie wyniki itp.”¹⁶.
2. „[*kibol*] To ktoś zaangażowany w sprawę klubu, ktoś kto zrobi dla niego wszystko. Jeździ na wyjazdy, wspiera drużynę bez względu na wynik, z dumą nosi barwy i przygotowuje efektowne oprawy. To najwierniejsza odmiana kibica, który zazwyczaj zajmuje miejsce w tzw. kotle, tak by móc dopingować drużynę przez całe spotkanie.”¹⁷.
3. „[*kibol*] Słowo z gwary poznańskiej, oznaczające wiernego kibica kolejorza, a śmieszne niedouczzone media, nazywają każdego stadionowego bandytę kibolem. To tak jak by nazwać każdego dziennikarza kłamliwą szumowiną, a posła złodziejem.”¹⁸.
4. „Mnie osobiście, jako kulturalnego i praworządnego fanatyka Widzewa nazywanie bojówkarzy i chuliganów „kibicami” lub „*kibolami*” obraża. Nie tylko

⁹ J. Puzynina, *Wartości i wartościowanie w perspektywie językoznawstwa*, Kraków 2013.

¹⁰ R. Plutchik, *Emotion: A Psychoevolutionary Synthesis*, New York, 1980.

¹¹ Wykorzystuje się ją w kwestionariuszach ankiet i wywiadach kwestionariuszowych, dzięki czemu uzyskać można odpowiedź dotyczącą stopnia akceptacji zjawiska, poglądu. Przyjęte zostało, że 1: absolutnie negatywne nacechowanie, 2: negatywne, 3: neutralne, 4: pozytywne, 5: absolutnie negatywne nacechowanie emocjonalne.

¹² Hasło: *kibol* [w:] *Słownik gwary miejskiej Poznania*, pod red. M. Gruchmanowej i B. Walczaka, Poznań 1997.

¹³ Hasło: *kibol* [w:] *Słownik 100 tysięcy potrzebnych słów*, pod red. J. Bralczyka, Warszawa 2005, s. 288.

¹⁴ <http://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/4fc68f9c-db49-11e7-bda5-b302ce57e85d> [dostęp: 20.01.2018].

¹⁵ Hasło: *kibol* [w:] *Praktyczny słownik współczesnej Polszczyzny. Tom 16*, pod red. H. Zgótkowej, Poznań 1998, s. 113.

¹⁶ <http://www.gloswielpolski.pl/artukul/401604,kibol-w-wielkopolsce-to-brzmi-dumnie,id,t.html> [dostęp: 20.01.2018].

¹⁷ <http://www.gol24.pl/kibice/a/w-poznaniu-nazywamy-sie-kibolami-i-jestesmy-z-tego-dumni,9633194/> [dostęp: 20.01.2018].

¹⁸ <http://www.wiocha.pl/1227431,Kibole> [dostęp: 20.01.2018].

w gwarze wielkopolskiej „*kibol*” oznacza fanatycznie dopingującego kibica (wydźwięk pozytywny), ale i praktycznie w całym środowisku kibicowskim! Ja chodzę na słynną trybunę „pod zegarem”, gdzie fanatycznie (pozytywny, kulturalny rodzaj fanatyzmu) dopinguję RTS i dlatego uważam siebie właśnie za *KIBOLA*, podczas gdy z żadnym chuligaństwem nie miałem nigdy nic wspólnego i nie zamierzam mieć. Widocznie termin „*kibol*”, a raczej jego znaczenie merytoryczne ewoluuje (a media lansują niestety błędne, negatywne znaczenie), zatem: fanatycznie dopingujący kibic = *kibol* ≠ pseudokibic = chuligan (wyraźnie należy odseparować obie grupy!)¹⁹. [*pisownia oryginalna*]

Poniżej wyodrębnionych zostało pięć haseł będących elementami wspólnymi każdej z czterech przytoczonych wypowiedzi na temat *kibola* – kibica: zaangażowanie, doping, wierność drużynie, oprawa, pozytywność. Znak plus zamieszczony w poszczególnych komórkach sygnalizuje, że dane słowo zostało użyte przez osobę/ użytkownika/komentatora/internautę w konkretnej sytuacji.

Tabela 1.

	1	2	3	4
zaangażowanie	+	+		
doping	+	+		+
wierność drużynie	+	+	+	
oprawa	+	+		+
pozytywność				+

W przytoczonych przykładach nacechowanie zarówno stylistyczne, jak i emocjonalne miało neutralny charakter. „Kibol” wzbudzał pozytywne emocje: poszanowanie, zaufanie i szeroko pojęty optymizm. Należy mimo wszystko pamiętać, że *kibol* w znaczeniu kibic przeniesiony został do mowy potocznej z regionalizmów wielkopolskich. Jego pospolite czy też środowiskowe znaczenie wydaje się jedynie ciekawostką.

Tabela 2

	1	2	3	4
wartościowanie wg J. Puzyniny	prawda użyteczność	prawda użyteczność	prawda	prawda użyteczność
emocje wg R. Plutchika	optymizm miłość	optymizm miłość	optymizm	optymizm
nacechowanie stylistyczne	neutralne	neutralne	neutralne	neutralne
pięciostopniowa skala Likerta	3	3	3	3

¹⁹ <https://sjp.pl/Kibol> [dostęp: 20.01.2018].

Synonimy: *fan sportu, miłośnik sportu, zapaleniec, szalikowiec, entuzjasta, lubiący futbol, sympatyk, pasjonat, wyznawca, patriota.*

Antonimy: *antyan, pseudokibic, chuligan, nacjonalista.*

2. Kibol, czyli chuligan (definicje):

- pejoratywne określenie chuligana stadionowego²⁰.
- chuligan, pseudokibic²¹.
- o kibicu sportowym, zwykle agresywnym; fan, szalikowiec²².
- „Chuligani, walczą tylko z równymi sobie [...] szukają rywali godnych siebie”²³.

Przykłady użycia

1. „Samo słowo wywodzi się z gwary poznańskiej i oznacza zapalonego kibica. To media niestety, zwłaszcza takie jedno, zaczęło nadużywać słowa „*kibol*”. Nie tylko w kontekście chuliganów, ale często też ludzi, którzy nie mają za uszami żadnej zadymy. Spirala się nakręciła i słowo *kibol*, które nie miało żadnego nacechowania, zyskało je i to bardzo pejoratywne. Żeby temu przeciwdziałać, my, zwykli fanatycy, zaczęliśmy tak o sobie mówić – na przekór medialnej papce”²⁴.
2. „Byłem na meczu, owszem wulgaryzmy były, ale czy komuś włos z głowy spadł? Czy śpiewając i dopingując drużynę 90 minut staję się chuliganem? Muchy bym nie skrzywdził a tu o zgrozo „dziennikarze” tradycyjnie wylewają swoje żale i trąbią reżymowym slangiem! Ile razy P. Redaktor informował w swoim radyjku o akcjach kibiców, którzy pomagali Polakom na Kresach? Ile razy „redaktorzyna” wspominała o wspieraniu przez kibiców „chuliganów” dzieci z domów dziecka? Ile razy „opinia publiczna” była informowana o charytatywnych akcjach tych jakże „wrednych, okrutnych, niewychowanych, ksenofobicznych i aspołecznych” kiboli? ZERO! Szanowni „dziennikarze”: zauważacie 1 zły incydent, a nie widzicie 100 dobrych i godnych naśladowania spraw. Gdzie wasza rzetelność?”²⁵. [*pisownia oryginalna*]
3. „Ultras ma szalik i nim powiewa. Przychodzi na stadion wcześniej, żeby zawieść na ogrodzeniu olbrzymią flagę w barwach swojego klubu. Dopinguje i za-grzewa piłkarzy do walki. Hools, chuligan albo kibol, pełni funkcję bojówkarza.

²⁰ <http://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/879613c6-db48-11e7-aa3d-87e32cd259eb> [dostęp: 20.01.2018].

²¹ <https://dobryslownik.pl/slowo/kibol/112657/1/25731/#znaczenie-25731> [dostęp: 20.01.2018].

²² Hasło: *kibol* [w:] *Słownik polszczyzny potocznej*, pod red. M. Czeszewskiego, Warszawa 2006, s. 130.

²³ E. Kołodziejek, *Człowiek i świat w języku subkultur*, Szczecin 2006, s. 107.

²⁴ <http://slaskie.naszemiasto.pl/artukul/wywiad-mm-co-robisz-na-euro-kibolu,3155303,art,t,id,tm.html> [20.01.2018].

²⁵ <https://wiadomosci.onet.pl/forum/chuligani-zasiedli-na-trybunach-stadionu-przy-reym,1271646,7,czytaj-popularne.html> [dostęp: 20.01.2018].

Zwykle nie interesuje go wynik meczu, często, zamiast wchodzić na stadion, krąży po mieście wypatrując wrogiej ekipy. Za swój klub hools jest gotów się bić, i to nie tylko na pięści. Kibic Wisły, ultras, anonimowo...²⁶.

4. „Jeszcze kilka lat temu sam uważałem się za *kibola*. Jednak spośród kibiców/*kiboli* wyodrębniła się grupa, która kibicowanie postawiła na drugim miejscu, stawiając przede wszystkim na rozróby, zwykle chamstwo, głoszenie hasel o zabarwieniu politycznym i rasistowskim, nie unikając również przemocy. W ten sposób, przy zezwoleniu władz klubowych zdominowali stadion zniechęcając wielu kibiców, zainteresowanych wyłącznie piłką, do przychodzenia na mecze. Określenie '*kibol*' dzięki temu nabrało zabarwienia pejoratywnego, a ilość karnetów i biletów jednorazowych kupowanych przez 'normalnych' kibiców spadła"²⁷.

Kibol w drugim znaczeniu (chuligan, pseudokibic) zdefiniowany został w kontekście pejoratywnym. Utożsamia się go z osobą zainteresowaną w dużej mierze awanturami i bójkami ze zwaśnionymi sympatykami przeciwnych drużyn. Część wypowiedzi traktuje także na temat nieprzychylności mediów do tejże grupy, sugerując, że zdecydowana większość zachowań opisywana przez dziennikarzy jest zbyt wyolbrzymiona i niezgodna ze stanem rzeczywistym. Co interesujące, z perspektywy użytkowników Internetu i dziennikarzy (krytykowanych przez internautów) wyłania się także obraz *kibola*, chuligana, który jest zainteresowany samym widowiskiem sportowym, a także aktywnym udziałem w dopingu meczowym.

Tabela 3

	1	2	3	4
zadyma/rozróżba	+		+/-	+
media	+	+		
doping		+	+	+
mecz		+	+	+
pejoratywność	+	+/-		+

Trudno jednoznacznie ocenić drugie znaczenie leksemu *kibol*. Z jednej strony wartościuje się go pozytywnie: użyteczność, wiedza. Częściej jednak pojawiają się negatywne aspekty wartości: błąd, nieużyteczność czy niewiedza. Podobnie, jeśli chodzi o emocjonalność: optymizm kontrastuje z dezaprobatą. W pięciostopniowej skali Likerta wyszczególnione zostały różnorodne oceny: od skrajnie negatywnych do potocznych. Niewątpliwie definicja nr 2 determinowana jest przez odpowiedni kontekst, w którym została użyta.

²⁶ http://forum.gazeta.pl/forum/w,31,3421895,3421895,Wojny_nieswiete_artykul_z_Dziennika_Polskiego_.html [dostęp: 20.01.2018].

²⁷ <http://naszglaszospoznanski.pl/kim-jest-kibol-wyniki-badan/> [dostęp: 20.01.2018].

Tabela 4

wartościowanie wg J. Puzviny	użyteczność wiedza	niewiedza użyteczność błąd	nieużyteczność niewiedza	nieużyteczność błąd
emocje wg R. Plutchika	optymizm	dezaprobata	dezaprobata	dezaprobata
nacechowanie stylistyczne	potoczne neutralne	potoczne neutralne	neutralne	potoczne neutralne
pięciosopniowa skala Likerta	1	2	3	3

Synonimy: *awanturnik, rozrabiaka, wandal, niszczyciel, zadymiarz*.

Antonimy: *kibic, janusz, sympatyk sportu*.

3. Kibic, czyli bandyta/przestępca (definicje)²⁸:

- kibic huligan uczestniczy w bujkach lubi się bić i robić rozpierzdol nie opuszcza meczu ani okazji obicia komuś mordy²⁹. [*pisownia oryginalna*].
- Fan drużyny, który przychodzi na mecze, nie po to, by dopingować ulubiony zespół, ale by wszczynać bójki z kibolami przeciwnej drużyny³⁰.

Przykłady użycia

1. „*Kibol* to stadionowy bandyta. To osoba niezainteresowana sportem, wydarzeniem sportowym i kibicowaniem. Ukierunkowana na destrukcje. W odróżnieniu od Prawdziwego Kibica i Kibica-Janusza³¹.
2. „Kibic to normalna osoba chodząca na mecze i grą w piłkę n. się interesująca. *Kibol* to taki wieśniak który jest popychadłem pseudokibica tzw. chuliganów i robi to co im każą np. oprawę na mecze, graffiti na bloku, wystawi kolegę np. ze szkolnej ławki tylko dlatego że kibicuje przeciwnej drużynie, sprzedaje trochę dragów na osiedlu lub w szkole itp. itd.”³². [*pisownia oryginalna*].
3. „Maniek – tak Macieja K. nazywali koledzy ze stadionu Wisły – to nie był spokojny chłopak. Miał na koncie zatrzymania za rozbój i posiadanie narkotyków. Piął się w *kibolskiej* hierarchii. Ale miał też długi. Dlatego policja nie rozstrzyga, czy jego śmierć to były głównie chuligańskie porachunki, czy jednak

²⁸ Definicja nieoficjalna, nie funkcjonuje w słownikach. Została stworzona na potrzeby niniejszego artykułu.

²⁹ <https://www.miejski.pl/slowo-Kibol> [dostęp: 20.01.2018].

³⁰ <http://www.fokus.tv/news/kto-jest-okreslany-mianem-kibola-jak-odroznic-kibica-od-kibola/5332> [dostęp: 20.01.2018].

³¹ <http://naszglaszospoznanski.pl/kim-jest-kibol-wyniki-badan/> [dostęp: 20.01.2018].

³² http://forum.gazeta.pl/forum/w,61,136324002,136324002,Kibic_kibol_pseudokibic_Jak_ich_zdefiniowac_.html [dostęp: 20.01.2018].

próba wymuszenia zwrotu pożyczonych pieniędzy. Zresztą jedno nie wyklucza drugiego. W środowisku pseudokibiców piłka nożna bywa najczęściej tylko przykrywką dla handlu narkotykami i innych niejasnych interesów, w których w grę wchodzi gruba gotówka”³³.

4. „To co się wydarzyło ostatnio po meczu ligowym Legia-Ruch Chorzow jest świetnym przykładem na to, że *kibole-bandyci* zaczynają dominować już nie tylko trybunach polskich stadionów, ale także boiskach. Znany kibol Legii Warszawa, „Staruch” po przegranym przez Legię meczu, wbiegł na murawę, po czym zbesztal Jakuba Rzeźniczaka, jednego z piłkarzy Legii, a następnie, gdy ten próbował się bronić, został przez „Starucha” uderzony w twarz. Zjście odbyło w obecności „ochroniarzy” klubu, którzy po całym zdarzeniu nie niepokoiili bandyty, i pozwolili mu spokojnie odejść. Klub nie zareagował zdecydowanie po całym zdarzeniu i nie potępił bandyty”³⁴. [*pisownia oryginalna*]
5. „Ja też jestem kibicem. Słabym, ale jestem. I tak się zastanawiam: jak w pijanym widzie pobiję na ulicy Bogu ducha winnego przechodnia - to ktoś będzie krzyczał: *kibol* pobił człowieka? W życiu. Najwyżej ktoś odnotuje: dziennikarz pobił człowieka. I dobrze (choć mam nadzieję, że nigdy nikt nie będzie miał okazji czegoś takiego powiedzieć). To, co kibic robi nie w ramach obowiązków kibica - nie powinno być zrzućane na barki kibica. Innymi słowy: jeśli ktoś na stadionie kibicuje jak normalny człowiek, a rozrabia w „czasie wolnym” - nie mieszajmy jego bandyctwa ze sportem. A, że bandyta czasem lubi popatrzeć na sport? Jeśli nie jest bandytą na stadionie - wolno mu. I tak bym sobie mógł pisać, gdyby nie kibole z Konina. Normalna, regularna wojna, bo idiotom pomylił się mecz piłki nożnej z barową bójką. W związku z tym kara powinna być sportowa: czerwona kartka. Rozrabiasz, gdy wchodzisz na stadion? To więcej na niego nie wejdziesz. Nigdy”³⁵.

Podobnie jak w znaczeniu drugim trzecia definicja leksemu *kibol* ma charakter pejoratywny. Co interesujące, wykracza poza schematy związane ze sportem (piłką nożną), skupia się głównie wokół czynników kryminogennych. W tym znaczeniu *kibol* utożsamiany jest przede wszystkim z: bandytą, gangsterem, dilerem narkotykowym, członkiem organizacji przestępczej. Jak zauważa Przemysław Piotrowski „od początku XXI wieku pojawiały się sporadyczne doniesienia prasowe o powiązaniach środowiska kiboli ze światem przestępczym”³⁶. Choć powyższa definicja ma charakter nieoficjalny, analizując poszczególne wypowiedzi, można wysnuć wnioski, że już wkrótce *kibol* może doczekać się oficjalnego, trzeciego znaczenia. Najczęściej pojawiającymi się hasłami w kontekście były: bandyta, brudne interesy, przemoc, piłka nożna, „przykrywka”. Okazuje się, że popularna dyscyplina sportowa jest wyłącznie pretekstem do popełniania wykroczeń czy przestępstw przez osoby nią „zainteresowane”.

³³ Tamże [dostęp: 20.01.2018].

³⁴ <https://www.salon24.pl/u/ulanbator/294068,kibol-bandyta-rzadzi> [dostęp: 20.01.2018].

³⁵ <http://www.gloswielpolski.pl/arttykul/238039,kibol-nie-bandyta,id,t.html> [dostęp: 20.01.2018].

³⁶ P. Piotrowski, *Chuligani a kultura futbolu w Polsce*, Warszawa 2012, s. 79.

Tabela 5

	1	2	3	4	5
bandyta	+		+/-	+	+
brudne interesy		+	+		
przemoc			+/-	+	+
piłka nożna		+	+	+	+
„przykrywka”		+	+		

O ile w drugiej definicji trudno było jednoznacznie określić znaczenie leksemu *kibol*, o tyle w trzecim z przytoczonych przykładów, sytuacja jest niezwykle przejrzysta. Wartościowanie jest wyłącznie negatywne: nieżyteczność, krzywda, niewiedza, błąd. Również emocje towarzyszące poszczególnym wypowiedziom nacechowane są negatywnie: pogarda, agresja, dezaprobata. Wzbudzający wątpliwość jest jedynie przykład nr 3. Autor w sposób publicystyczny, wręcz reporterski (pozbawiony emocji) opisuje zaistniałą sytuację z przestępstwem w tle. Z kontekstu można wyczytać, że dziennikarz wyraża dezaprobatę dla tego typu zachowań, niemniej wydaje się to niejednoznaczne. Wątpliwości brakuje w przypadku nacechowania emocjonalnego. Zgodnie z pięciostopniową skalą Likerta, wartości nie są wyższe niż 1-2 (skrajnie negatywne lub negatywne).

Tabela 6

	1	2	3	4	5
wartościowanie wg J. Puzyniny	nieżyteczność	krzywda	krzywda błąd	krzywda błąd	niewiedza
emocje wg R. Plutchika	pogarda agresja	pogarda	dezaprobata (?)	pogarda agresja	dezaprobata
nacechowanie stylistyczne	potoczne	potoczne neutralne	potoczne neutralne	neutralne	neutralne potoczne
pięciostopniowa skala Likerta	2	1	2	1	2

Synonimy: *przestępca, kryminalista, łobuz, chuligan, pseudokibic, bojówkarz, wandal, awanturnik, zabijaka, gangster.*

Antonimy: *kibic, janusz, człowiek bez skazy, człowiek honoru, ideal, wzór, uczciwy obywatel, praworządny.*

Kibol i jego kulturowe odniesienia

Leksem *kibol* został wykorzystany także w kulturze, jako: temat ogólny, tytuł filmów, książek czy albumów muzycznych. Jego zastosowanie wpisuje się jednak w niejednoznaczność definicyjną. Część z nich traktuje o *kibolu* w aspekcie neutralnym (rzadziej

pozytywnym), a także pozytywnym. Taka sytuacja może utwierdzać w przekonaniu, że słowo to nie jest stabilne ekspresywnie, bądź jest silnie uzależnione od kontekstu.

W 2004 roku miał premierę brytyjski dramat obyczajowy *Football Factory*. Adaptacja powieści Johna Kinga (o tym samym tytule) w reżyserii Nicka Love'a opowiada historię sympatyków angielskiego klubu piłkarskiego Chelsea i ich nieustannej rywalizacji z fanami odwiecznego rywala, Millwall. Gdyby podjąć się próby dosłownego tłumaczenia tytułu na język polski, brzmiałby mniej więcej *Fabryka piłki nożnej (futbolu)*. Dystrybutor kinowy oraz wydawca płyt DVD nie zdecydował się jednak na translację. Gdy film postanowiła wyemitować telewizja Ale Kino!, w ramówce funkcjonował jako *Kibole*³⁷.

Podobny zabieg zastosowano dziewięć lat później, gdy na ekrany kin wszedł rosyjski dramat *Kibolski świat*. Oryginalny tytuł filmu Antona Bormatowa brzmiał: *Okolafutbola*, czyli w tłumaczeniu dosłownym: *Wokół piłki nożnej (futbolu)*³⁸. Ze względu na treść dzieła, w którym akcja skupia się wokół pozasportowej rywalizacji kibiców moskiewskich klubów (m.in. *Spartaka*, *Dynama* i *CSKA*), polski dystrybutor zdecydował się na wykorzystanie w tytule derywatu leksemu *kibol* – *kibolski*.

Polscy kibice, czy też kibole, nie doczekali się dotąd fabularnej opowieści. W 2011 roku byli jednak bohaterami propagandowego filmu dokumentalnego *Kibole*, który zrealizowany został przez Tadeusza Śmiarowskiego. Tytuł nie zaskakuje, ponieważ dokument opowiada o wspomnianym wcześniej konflikcie na linii kibice – polski rząd.

Kilkanaście lat wcześniej³⁹ film dokumentalny *Kibole* zrealizowała także Irena Kobierzevska. Bohaterami tej produkcji są chuligani *Górnika Zabrze*, choć jak mówi jeden z nich: „Jesteśmy nieformalną grupą chuliganów *Górnika Zabrze*, choć nie wszyscy kibice tej drużyny są chuliganami”⁴⁰. Można zastanawiać się, dlaczego reżyserka i scenarzystka zdecydowała się zatytułować swój obraz omawianym w artykule leksemem. Wydaje się, że główny powód zdeterminował fakt, o którym wspominała Anna Piotrowicz – utrwalenie się negatywnego znaczenia tego słowa.

Tytuł *Kibole* nosi także jeden z odcinków telewizyjnego serialu obyczajowego TVP *Na sygnale*. Na oficjalnej stronie internetowej serialu można znaleźć jego krótki opis „...grupa chuliganów napadła na pociąg. Jeden z pasażerów został wyrzucony z rozrządzonej maszyny, a kilku napastników nadal się w nim ukrywa. Martyna nieświadoma zagrożenia, wchodzi do wagonu zajętego przez bandytów”⁴¹. W kontekście wydarzeń zawartych w serialu *kibol* utożsamiany jest z przestępcą. Fakt, że jest ubrany w klubowe barwy nie ma jednak nic wspólnego z przynależnością sportową.

Kibole stali się także inspiracją dla autorów książek. Do najpopularniejszych należą trzy pozycje literackie, choć każda z nich przedstawia środowisko piłkarskich sympatyków w odmiennych kontekstach. W 2012 roku na rynku wydawniczym ukazała się opowieść Krzysztofa Korsaka, *Jestem kibolem*. Jej bohaterem jest kibic,

³⁷ <http://www.telemagazyn.pl/film/kibole-144503/> [dostęp: 20.01.2018].

³⁸ <http://www.filmweb.pl/film/Kibolski+%C5%9Bwiat-2013-695952> [dostęp: 20.01.2018].

³⁹ Trudno ustalić dokładną datę produkcji, niemniej sposób realizacji sugeruje końcówkę lat dziewięćdziesiątych.

⁴⁰ Cytowany fragment wypowiedzi zarejestrowanej na filmie.

⁴¹ <https://vod.tvp.pl/video/na-sygnale,odc-69,21733071> [dostęp: 20.01.2018].

chuligan wykonujący zawód nauczyciela historii. Opisuje on swoje „barwne” życie, na które składają się m.in. wyjazdy na mecze piłkarskie, treningi sportów walki, bójki z innymi chuliganami. Leksem *kibol* użyty został w kontekście negatywnym, wpisując się tym samym w drugą z definicji analizowanych w artykule. Podobne zastosowanie hasła wykorzystał Filip Roter, autor wydanej w 2014 roku powieści *Kibol, czyli modlitwa Polaka*. Przedstawił on historię widzianą z perspektywy stadionowego chuligana (wg autora pseudokibica). Ukazuje ona stereotypowy, niejako karykaturalny obraz polskiego społeczeństwa. Rok później ukazała się książka księdza Jarosława Wąsowicza, *Moja Polska kikolska*, w której duchowny zdecydował się zaprezentować odkłamaną (niestereotypową) wizerunek polskiej sceny kibicowskiej. Kapłan skupił się głównie na pozytywnych aspektach działalności piłkarskich fanów, które zupełnie pomijane są w przekazach medialnych. Można przyjąć, że akurat ta publikacja odpowiada definicji numer jeden - *kibol* w znaczeniu „kibic”.

Z podobnego założenia wyszli raperzy z zespołu muzycznego Fanatycy Kolejorza. Na dwóch albumach muzycznych wydanych w 2012 roku: *Definicja kibol i Definicja kibol 2* przedstawiają kibicowską codzienność. Wszystkie teksty piosenek napisane zostały przez *kiboli Lecha Poznań*, więc słuchając poszczególnych utworów, trudno uciec od porównań przywoływanych w pierwszej z definicji. Dla sympatyków klubu z ul. Bułgarskiej w Poznaniu *kibol* w żaden sposób nie jest nacechowany negatywnie. Zdecydowanie bliżej leksemowi do nacechowania pozytywnego lub neutralnego, jak to już zostało zasygnalizowane na początku niniejszego artykułu.

Derywaty leksemu *kibol*

Kibolizacja (derywacja afiksalna) – nadawanie czemuś cech kojarzonych ze środowiskiem pseudokibiców, zmiana charakteru na prowokacyjno-agresywny⁴².

Przykłady: *Wasze działania to kibolizacja demokratycznych obyczajów. Tyle w temacie*⁴³; *Nie pozwólmy na kibolizację polskiego życia społecznego!*⁴⁴

Kiboling (derywacja afiksalna) – „działalność” uprawiana przez kiboli⁴⁵.

Przykłady: *Kiboling z Watykanu*⁴⁶; *We are still kiboling*⁴⁷

Kibolstwo (derywacja afiksalna) – ogół cech właściwych kibicom sportowym; agresywne chuligańskie zachowania; nazwa grupy społecznej⁴⁸.

⁴² <http://nowewyrazy.uw.edu.pl/haslo/kibolizacja.html> [dostęp: 20.01.2018].

⁴³ https://www.bankier.pl/forum/pokaz-trecz?thread_id=3001345&strona=1 [dostęp: 20.01.2018].

⁴⁴ <https://wiadomosci.onet.pl/forum/tomasz-lis-mialem-w-zyciu-dzikiego-farta,1172192,1,czytaj-popularne.html> [dostęp: 20.01.2018r.].

⁴⁵ Definicja własna - stworzona na potrzeby niniejszego artykułu.

⁴⁶ <http://weszlo.com/2014/05/28/kartofliska-na-szlaku-kiboling-z-watykanu/> [dostęp: 20.01.2018].

⁴⁷ http://legionisci.com/news/51734_Wyjazdowe_choreo_jesieni_We_are_still_kiboling.html [dostęp: 20.01.2018].

⁴⁸ <http://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/72de92ce-db56-11e7-bc16-b3be2b29169d> [dostęp: 20.01.2018].

Przykłady: *Między kibicowaniem a **kibolstwem** jest bardzo ważna różnica...⁴⁹; Za co nas nie znosi patologia, recydywa i kibolstwo...⁵⁰.*

Kibolski (derywacja afiksalna) – właściwy kibolom, nieprzepisowy, wulgarny, agresywny⁵¹.

Przykłady: *Patriotyzm w ich wydaniu jest taki paskudny, **kibolski**, aż mi za nich wstyd⁵²; W Bydgoszczy trwa proces **kibolskiego** gangu z Mirosławem O. „Olafem” na czele⁵³.*

Kibolowy (derywacja afiksalna) – dotyczący kiboli⁵⁴.

Przykłady: ***Kibolowy** klub, **kibolowy** wiceprezes, **kibolowy** misiek⁵⁵; Chyba, że **kibolowy** klimat ma przekonać Polaków do sięgania po literaturę i uczestnictwa w rozwoju kultury⁵⁶.*

Kibolka (derywacja paradygmatyczna) – kobieta (dziewczyna) kibol⁵⁷.

Przykłady: *Bruno zagapił się i zapomniał o zasłonięciu twarzy. Jedna z **kibolek** wykorzystwała moment i uderzyła go głową w nos⁵⁸; Najmłodsza **kibolka** Lecha⁵⁹.*

Kiboluś (kiboleczek) (derywacja alternacyjna) – zdrobniale o kibolu; pogardliwie⁶⁰.

Przykłady: *I tak stadion to tylko z goolgoolgoola znasz. pierd**ony internetowy **kiboluś**⁶¹; Po co te zdrobnienia typu „tomuś”, co ci to daje, każdy z nas może tego użyć, ale czy zmienia coś fakt, jak napiszę kiboluś z czwórki? Przecież to dziecinada⁶².*

⁴⁹ <http://www.newsweek.pl/polska/kuczok-kibol-to-jest-niepokorne-zwierze,artykuly,385585,1.html> [dostęp: 20.01.2018].

⁵⁰ <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/bylem-pacholkiem-tuska-teraz-jestem-w-armii-pis-u-list-policjanta/nx0r99h> [dostęp: 20.01.2018].

⁵¹ <http://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/72dede1e-db56-11e7-bc18-db01eaffc6e2> [dostęp: 20.01.2018].

⁵² Tamże [dostęp: 20.01.2018].

⁵³ <http://www.pomorska.pl/sport/pilka-nozna/a/kibolski-proces-z-kokaina-w-tle-jak-pijarowiec-ustawki-organizowal,11733124/> [dostęp: 20.01.2018].

⁵⁴ Definicja własna, stworzona na potrzeby powyższego artykułu.

⁵⁵ <http://www.gol24.pl/ekstraklasa/a/wiceprezes-ts-wisla-do-kibolow-dosc-obrazania-zespolu-narzekania-i-ustalania-strategii,10542332/> [dostęp: 20.01.2018].

⁵⁶ <http://lubimyczytac.pl/index.php/dyskusja/433/7814/dzis-rozpoczyna-sie-19-port-literacki/1#pLast> [dostęp: 20.01.2018].

⁵⁷ Definicja własna, stworzona na potrzeby powyższego artykułu.

⁵⁸ J. Kamiński, *Wiwarium*, Warszawa 2015.

⁵⁹ https://epoznan.pl/sport-news-22283-Najmłodsza_kibolka_Lecha [dostęp: 20.01.2018].

⁶⁰ Definicja własna, stworzona na potrzeby powyższego artykułu.

⁶¹ <https://epoznan.pl/forum-topic-84267> [dostęp: 20.01.2018].

⁶² <http://kkslech.com/2017/08/06/na-zywo-cracovia-lech-8/> [dostęp: 20.01.2018].

Kibolek (derywacja afiksalna) – gra słów; aluzja polityczna⁶³; wielu użytkowników forów internetowych posługuje się nickiem „kibolek”⁶⁴.

Przykłady: Na stronach internetowych funkcjonuje mem, którego bohaterem jest Lech Wałęsa. Były prezydent znajduje się na stadionie, podczas meczu piłkarskiego, na jego szyi przewieszony jest szalik reprezentacji Polski. Ze względu na kontekst sytuacyjny, a także jego domniemany pseudonim operacyjny z okresu współpracy ze Służbami Bezpieczeństwa (TW Bolek), internauci ukuli pod adresem byłego prezydenta jego nowy pseudonim: „**kibolek**”⁶⁵.

Kolokacje z leksemem *kibol*

Obok definicji, derywatów i zastosowań kulturowych leksemu *kibol*, należy sięgnąć także do korpusów cyfrowych, w których można doszukać się jego wielu różnych kolokacji. Na potrzeby niniejszego artykułu wyodrębnionych zostało dwadzieścia pięć przykładów, z których wypisane zostały najczęściej pojawiające się kolokacje (wartości podane w nawiasach). W przytoczonych dwunastu przykładach przymiotników daje się zauważyć, że mają one znaczenie przede wszystkim neutralne, zmierzające jednak w kierunku negatywnym. Kolokacje odpowiadają zatem znaczeniowości samego leksemu:

- pierwszy (8)
- jakiś (6)
- każdy (5)
- agresywny (4)
- prawdziwy (4)
- pijany (4)
- czy (3)
- jeden (2)
- to (2)
- żaden (2)
- prymitywny (2)
- zabity (1)

Podsumowanie

Leksem *kibol* ogólnie jest nacechowany negatywnie (według Słownosieci słabo pozytywnie). Jedynie jego pierwotne znaczenie jest neutralne (także w Słownosieci), niemniej należy ponad wszelką wątpliwość pamiętać, że dzieje się tak ze względu na znaczenie słowa w gwarze wielkopolskiej. Nie można depre-

⁶³ <https://www.wykop.pl/tag/index/lechwalesacontent/archiwum/2013-10/> [dostęp: 20.01.2018].

⁶⁴ Definicja własna, stworzona na potrzeby powyższego artykułu.

⁶⁵ Przykład własny, zinterpretowany na potrzeby niniejszego artykułu.

cjonować faktu, że leksem zakorzeniony jest w kontekstach. W zależności od sytuacji jego użycia interpretuje się go różnorodnie. W języku ogólnopolskim *kibol* utożsamiany jest głównie z jego pejoratywnym znaczeniem, w dużym stopniu wykreowanym przez media⁶⁶. Jedynie części społeczeństwa kojarzy się z kibicem – fanem, sympatykiem futbolu (głównie środowisk kibicowski⁶⁷). Zdecydowana większość Polaków traktuje jednak leksem synonimicznie do wyrazów: chuligan, pseudokibic, a nawet bandyta. Powiązania „szalikowców” z grupami przestępczymi, o których niejednokrotnie informują w przekazach prasowych/radiowych/telewizyjnych dziennikarze, sprawiają, że definicja *kibola* zaczyna ulegać modyfikacji semantycznej i formalnej. Być może wkrótce do dwóch słownikowych definicji znaczeniowych: *kibol* „kibic”, *kibol* „chuligan” dołączy także trzecia: *kibol* „przestępca/gangster”.

Niniejszy artykuł stanowi jedynie próbę zdefiniowania leksemu, a jego autor poszukuje odpowiedzi na pytanie o stabilność ekspresywną hasła. We *Wprowadzeniu* zostało postawione również pytanie: kto ma rację? Nie da się jednak na nie jednoznacznie odpowiedzieć. Leksem *kibol* pozostaje nacechowany negatywnie. Ciągi synonimiczne przypisane do odpowiednich znaczeń przedstawiają nasilające się przesunięcie semantyczne w stronę bieguna negatywnego. Jeśli wciąż w ogólnopolskiej świadomości będzie on funkcjonował głównie w negatywnych kontekstach, wówczas o jego pierwotnym znaczeniu będzie pamiętać wyłącznie wąskie grono zainteresowanych: mieszkańcy Poznania i okolic, ewentualnie część środowisk kibicowskich. Seneka przed laty pisał, „za każdym razem, kiedy wracam ze stadionu, czuję, że we mnie jest mniej człowieczeństwa”⁶⁸. Trudno nie zgodzić się z faktem, że niektóre zachowania stadionowych chuliganów nie napawają optymizmem, wydaje się jednak, że nie są one codziennością, a mają wyłącznie charakter incydentalny. Kierunek rozwoju znaczenia leksemu *kibol* zależy zatem w dużej mierze od przedstawicieli mediów, ale i samych zainteresowanych.

Piłka nożna to dyscyplina sportowa budzące ogromne emocje widzów i dla jej dobra⁶⁹, dla jej dobra należy przedsięwziąć odpowiednie kroki. Czy zamykanie stadionów jest odpowiednim narzędziem? To zagadnienie na osobne rozważania. Przywołane w artykule wydarzenia z roku 2011 podają je w wątpliwość. Zachowanie osób znajdujących się na trybunach stadionów można traktować, jako temat zastępczy. A hasło: „Bez kiboli nie ma goli”? Wniosek jest prosty: wszystko zależy od kontekstu, w jakim zostanie ono użyte.

⁶⁶ Według *Słownosieci*: złość, strach, wstręt oraz nieużyteczność, krzywda, błąd, nieszczęście.

⁶⁷ Nie tylko w województwie wielkopolskim.

⁶⁸ J. Gajewski, *Kibic kontra kibic*, „Detektyw – Wydanie Specjalne”, nr 4/1997.

⁶⁹ Niezwykle rzadko słyszy się lub można przeczytać, że kibole zdemolowali stadion żużlowy, czy halę, w której rozgrywano mecz koszykówki czy piłki siatkowej. Emocje podczas meczów futbolowych są wyjątkowe.

Bibliografia

- Bernacka A., *Słownik synonimów*, Warszawa 2012.
- Bobakowski M., Zaremba R., *Niepokój stadionów*, Kraków 2012.
- Bralczyk J. (red.), *Słownik 100 tysięcy potrzebnych słów*, Warszawa 2005.
- Brehm S. S., Kassin S. M., *Social Psychology*, Illinois, 1996.
- Czeszewski M. (red.), *Słownik polszczyzny potocznej*, Warszawa 2006.
- Dunaj B. (red.), *Słownik współczesnej polszczyzny*, Warszawa 1996.
- Ekman P., Davidson R., *Natura emocji – podstawowe zagadnienia*, Gdańsk 2000.
- Ekman P., *Emocje ujawnione*, Gdańsk 2012.
- Gajewski J., *Kibic kontra kibic*, „Detektyw – Wydanie Specjalne”, nr 4/1997.
- Gruchmanowa M., Walczak B. (red.), *Słownik gwary miejskiej Poznania*, Warszawa 1997.
- Kamiński J., *Wiwarium*, Warszawa 2015.
- Kołodziejek E., *Człowiek i świat w języku subkultur*, Szczecin 2006.
- Piotrowski P., *Chuligani a kultura futbolu w Polsce*, Warszawa 2012.
- Plutchik R., *Emotion: A Psychoevolutionary Synthesis*, New York, 1980.
- Puzynina J., *Wartości i wartościowanie w perspektywie językoznawstwa*, Kraków 2013.
- Zgółkowska H. (red.), *Praktyczny słownik współczesnej Polszczyzny. Tom 16*, Poznań 1998.
- Zimbardo P., *Psychologia i życie*, Warszawa 1999.

Netografia

- Autor nieznany, *Chuligani zasiedli na trybunach stadionu przy Reymonta* wiadomosci.onet.pl/forum/chuligani-zasiedli-na-trybunach-stadionu-przy-reym,1271646,7,czytaj-popularne.html [dostęp: 20.01.2018]
- Autor nieznany, *Jagiellonia - Lech 2:2. Zatrzymania i zamieszki kiboli z policją poranny* pl/sport/jagiellonia/a/jagiellonia-lech-22-zatrzymania-i-zamieszki-kiboli-z-policja-zdjecia-wideo,12148427/ [dostęp: 20.01.2018]
- Autor nieznany, *Kibic, kibol, pseudokibic. Jak ich zdefiniować...* forum.gazeta.pl/forum/w,61,136324002,136324002,Kibic_kibol_pseudokibic_Jak_ich_zdefiniowac_.html [dostęp: 20.01.2018]
- Autor nieznany, *Kibol bandyta rządzi* salon24.pl/u/ulanbator/294068,kibol-bandyta-rzadzi [dostęp: 20.01.2018]
- Autor nieznany, *Kto jest określany mianem KIBOLA? Jak odróżnić kibica od kibola?* fokus.tv/news/kto-jest-okreslany-mianem-kibola-jak-odroznic-kibica-od-kibola/5332 [dostęp: 20.01.2018]
- Autor nieznany, *Najmłodsza kibolka Lecha* epoznan.pl/sport-news-22283-Najmlodsza_kibolka_Lecha [dostęp: 20.01.2018]
- Autor nieznany, *Szeroka kadra dała wygraną* kkslech.com/2017/08/06/na-zywo-craco-via-lech-8/ [dostęp: 20.01.2018]
- Autor nieznany, *Wiceprezes TS Wisła do kibiców: Dość obrażania zespołu, narzekania i ustalania strategii* go124.pl/ekstraklasa/a/wiceprezes-ts-wisla-do-kibicow-dosc-obrazania-zespołu-narzekania-i-ustalania-strategii,10542332/ [dostęp: 20.01.2018]

- Autor nieznany, *Wisła Kraków - Sandecja. Przerwany mecz, kibole strzelali petardami* krakow.wyborcza.pl/krakow/7,35800,22605111,wisla-krakow-sandecja-nwy-sacz-przerwany-mecz-kibole-strzelali.html [dostęp: 20.01.2018]
- Autor nieznany, *Wojny nieświęte* forum.gazeta.pl/forum/w,31,3421895,3421895,Wojny_nieswiete_artykul_z_Dziennika_Polskiego_.html [dostęp: 20.01.2018]
- Autor nieznany, *Wyjazdowe choreo jesieni: We are still kiboling* legionisci.com/news/51734_Wyjazdowe_choreo_jesieni_We_are_still_kiboling.html [dostęp: 20.01.2018]
- bankier.pl/forum/pokaz-tresc?thread_id=3001345&strona=1 [dostęp: 20.01.2018]
- Chmielowski P., *Kim jest kibol? – wyniki badań* naszglaszospoznanski.pl/kim-jest-kibol-wyniki-badan/ [dostęp: 20.01.2018]
- Czerniak M., *Kibolski proces z kokainą w tle. Jak pijarowiec ustawki organizował* pomorska.pl/sport/pilka-nozna/a/kibolski-proces-z-kokaina-w-tle-jak-pijarowiec-ustawki-organizowal,11733124/ [dostęp: 20.01.2018]
- Czosnek A., *W Poznaniu nazywamy się kibolami i jesteśmy z tego dumni* gol24.pl/kibice/a/w-poznaniu-nazywamy-sie-kibolami-i-jestesmy-z-tego-dumni,9633194/ [dostęp: 20.01.2018]
- dobryslownik.pl/slowo/kibol/112657/1/25731/#znaczenie-25731 [dostęp: 20.01.2018]
- Drajewski S., *Kibol w Wielkopolsce to brzmi... dumnie* gloswielkopolski.pl/artykul/401604,kibol-w-wielkopolsce-to-brzmi-dumnie,id,t.html [dostęp: 20.01.2018]
- filmweb.pl/film/Kibolski+%C5%9Bwiat-2013-695952 [dostęp: 20.01.2018]
- Gądek J., *Tomasz Lis: miałem w życiu dzikiego farta* wiadomosci.onet.pl/forum/tomasz-lis-mialem-w-zyciu-dzikiego-farta,1172192,11,czytaj-popularne.html [dostęp: 20.01.2018]
- Gorzka C., *Wywiad MM: Co robisz na Euro, kibolu?* slaskie.naszemiasto.pl/artykul/wywiad-mm-co-robisz-na-euro-kibolu,3155303,art,t,id,tm.html [dostęp: 20.01.2018]
- Halicki P., *Byłem narzędziem postkomuchów, potem pacholkiem Tuska, teraz jestem w armii PiS-u. Mocny list policjanta* wiadomosci.onet.pl/kraj/bylem-pacholkiem-tuska-teraz-jestem-w-armii-pis-u-list-policjanta/nx0r99h [dostęp: 20.01.2018]
- lubimyczytac.pl/index.php/dyskusja/433/7814/dzis-rozpoczyna-sie-19-port-literacki/1#pLast [dostęp: 20.01.2018]
- miejski.pl/slowo-Kibol [dostęp: 20.01.2018]
- nowewyrazy.uw.edu.pl/haslo/kibolizacja.html [dostęp: 20.01.2018]
- Orzechowski H., *Kuczek: Kibol to jest niepokorne zwierzę* www.newsweek.pl/polska/kuczek-kibol-to-jest-niepokorne-zwierze,artykuly,385585,1.html [dostęp: 20.01.2018]
- plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/4fc68f9c-db49-11e7-bda5-b302ce57e85d [dostęp: 20.01.2018]
- plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/72de92ce-db56-11e7-bc16-b3be2b29169d [dostęp: 20.01.2018]
- plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/72dede1e-db56-11e7-bc18-db01eaffc6e2 [dostęp: 20.01.2018]
- plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/879613c6-db48-11e7-aa3d-87e32cd259eb [dostęp: 20.01.2018]
- polskieradio.pl/9/305/Artykul/216342,Kibol [dostęp: 20.01.2018]

Rzeźnikiewicz R., *Kartofliska na szlaku: Kibole z Watykanu* weszlo.com/2014/05/28/kartofliska-na-szlaku-kiboling-z-watykanu/ [dostęp: 20.01.2018]
s.jp.pl/Kibol [dostęp: 20.01.2018]
telemagazyn.pl/film/kibole-144503/ [dostęp: 20.01.2018]
vod.tvp.pl/video/na-sygnale,odc-69,21733071 [dostęp: 20.01.2018]
Waligóra L., *Kibol nie bandyta* gloswielpolski.pl/artukul/238039,kibol-nie-bandyta-id,t.html [dostęp: 20.01.2018]
wiocha.pl/1227431,Kibole [dostęp: 20.01.2018]
wykop.pl/tag/index/lechwalesacontent/archiwum/2013-10/ [dostęp: 20.01.2018r]

Słowa kluczowe

chuligani, kibol, piłka nożna, kibice, stabilność ekspresywna, dziennikarstwo, wartościowanie, sport

Abstract

***Kibol* – evaluation of expressive stability of word**

Kibol, this word is very often use by journalists, when describe negative behaviour of criminalists them. Football fans don't agree with use this definition. They mean that typification is unjust. Who's right? This article is trying evaluation of expressive stability of word *kibol*. Based on the definitions available in many different sources (dictionaries, websites, forums, etc.) article will be try analyze three contexts in which the word will be distinguish. Before this happens, will be focus on the genesis of the term and the attempt to find it, its original meaning. It is also worth to put a basic research question: how has the perception of the analyzed word changed in recent years?

Keywords

hooligans, kibol, football, supporters, expressive stability, football fan, journalist, evaluation, sport